

УДК 378.016:793.3

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2023.32.292654](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2023.32.292654)

ОЛЕНА ЄФІМОВА

ORCID: 0000-0001-5532-7324

ОЛЬГА БАРАБАШ

ORCID: 0000-0001-6999-788X

ЄВГЕНІЯ ПОДКОПАЙ

ORCID: 0000-0002-7332-3979

ВІКТОРІЯ СИДОРЕНКО

ORCID: 0000-0002-3233-8123

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, м. Харків

ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ХОРЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті проаналізовано процес дистанційного навчання здобувачів кафедри хореографії Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Розглянуто фактори, що впливають на формування професійних здібностей здобувачів при традиційній та дистанційній формах навчання. Встановлено причинно-наслідкові зв'язки між методами навчання та формуванням педагогічних компетенцій здобувачів-хореографів. На підставі вивчених фактів зроблено висновки та надані рекомендації щодо покращення якості навчального процесу здобувачів хореографічних спеціальностей під час онлайн навчання.

***Ключові слова:** хореографія, танець, хореографічна спеціальність, дистанційне навчання, професійні компетенції.*

Постановка проблеми. Хореографічна освіта України опинилась у складній ситуації у зв'язку з повномасштабною війною, яка внесла суттєві корективи в освітній процес. Війна змусила учасників освітнього процесу масово залишити місце свого проживання. Таке масштабне переміщення (у межах України та за кордон) вимагало нових зусиль із забезпечення рівного доступу до навчання, створення передумов для утримання здобувачів і викладачів в українській системі освіти та їх повернення у разі виїзду за кордон. Окрім того, зауважимо, що творчі спеціальності можуть втратити свою актуальність, оскільки здобувачі мистецької освіти, перш за все, прагнуть отримати практичні уміння та навички. Перед викладачами мистецьких напрямів, які вже мали досвід дистанційного навчання в період пандемії, нагально зросла потреба пошуку нових форм та методів роботи.

Актуальність дослідження. Зараз дистанційне навчання стало невід'ємною складовою будь-якої освіти. Навчання, яке розглядається має достатньо переваг: дає можливість навчання здобувачам незалежно від їхнього місця проживання, що є актуальним умовах російської агресії; відкриває доступ до навчальних матеріалів, онлайн-бібліотек, відвідування лекцій світових хореографів, балетмейстерів та педагогів; надає можливість організації процесу самоосвіти найбільш ефективним для себе таким чином, плануючи свій графік та навантаження. Незважаючи на явні позитивні аспекти дистанційного навчання, підготовка фахівців у хореографічному мистецтві з використанням нових форм навчання потребує уважного вивчення та осмислення. Це значною мірою пов'язано із специфікою мови хореографії та методологічними засадами навчання, які склалися протягом багатьох років. І все це додає цій науковій розвідці особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчить аналіз наукових розвідок і публікацій останніх років, а також вивчення реалій практики навчання у вишах, більшість ЗВО активно використовує дистанційні форми навчання, що базуються на залученні новітніх освітніх технологій. Безумовно, зміни у перебігу в освіті мають бути гнучкими, стрімко відгукуватися на становище в державі, про що й мовиться в листі Міністерства освіти і науки України «Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій» від 06.03.2022 №1/3371-22, та регламентовано низкою освітніх законів (*Закон України «Про вищу освіту» (2017), «Про Національну програму інфор-матизації», України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану»*). Так, питання дистанційної освіти при підготовці здобувачів хореографічних спеціальностей розглянуто у наукових працях Л. Гаврілової (2017), О. Мерлянової (2021), О. Пастухова (2022), Ю. Тараненко (2020) та інші. Однак, питання викладання хореографічних дисциплін в умовах дистанційного навчання потребують більш детального опрацювання.

Викладення основного матеріалу дослідження. Перед професорсько-викладацьким складом кафедри хореографії ХНПУ імені Г.С. Сковороди постало нагальне питання освоєння нових форм навчання, пристосування традиційних технологій у вивченні хореографії до нових умов сьогодення.

Викладачі та здобувачі кафедри освоїли роботу на освітніх платформах Moodle та у месенджерах Meet, Zoom, Telegram тощо.

Робота викладачів професійних дисциплін кафедри хореографії у період дистанційного навчання полягає в наступному:

- проведення онлайн занять із використанням сервера Zoom;
- розміщення на освітній платформі Moodle навчально-методичних, теоретичних та практичних матеріалів (танцювальних елементів, комбінацій, хореографічних композицій, етюдів тощо), навчальної літератури, музичних зразків, тестів, завдань, календарних планів тощо;
- робота у месенджері Telegram, Viber, WhatsApp. З метою налагодження зворотного зв'язку з кожного предмета для кожної академічної групи було створено канали, де здобувачі попередньо виставляли виконані завдання у вигляді мультимедійних файлів для консультації та перевірки викладачем, з подальшим розміщенням їх на платформі Moodle у розділі «Завдання».

Робота здобувачів у період дистанційного навчання включає такі види та форми роботи:

- участь в онлайн-заняттях, що проводяться викладачами у режимі відеоконференцій;
- вивчення, конспектування навчальних теоретичних, методичних матеріалів, розміщених на платформі Moodle;
- практичне вивчення методики виконання програмних рухів, опрацювання комбінацій та етюдів, розміщених на сайтах YouTube тощо;
- пошук навчальної інформації на сайтах міжнародного інтернет-сервісу;
- виконання самостійної роботи (відпрацювання вивчених елементів, складання комбінацій та етюдів);
- онлайн-консультації з викладачами кафедри хореографії;
- розміщення виконаних завдань на освітній платформі Moodle.

У часи трагічних подій в Україні, незважаючи на нескінченні повітряні тривоги, періодичні обстріли, відсутність комунальних послуг через пошкодження критичної інфраструктури, навчально-виховний процес у ХНПУ імені Г.С. Сковороди продовжується. Однак, у зв'язку з цим мало місце недотримання графіка виконання здобувачами самостійної роботи. Виконане практичне завдання з кожної нової теми (комбінація, етюд) у формі відео файлу здобувачі надсилають викладачеві на перевірку один раз на тиждень відповідно до розкладу занять.

Щодо теоретичних дисциплін із професійного циклу («Основи композиції та постановки танцю», «Методика роботи з хореографічним колективом», «Історія хореографічного мистецтва» тощо), які вивчаються на основі базових знань з хореографічного мистецтва, можливість при проведенні пари через Skype, Google Meet, Zoom та інші синхронні технології збільшується. Тобто здебільшого навчання можливо розширити за допомогою цифрових технологій, щоб створити дієві навчальні проекти для занять зі здобувачами-хореографами.

Як свідчить практичний досвід викладачів кафедри хореографії, форми організації навчального процесу в режимі онлайн, виявилися неефективними для практичного освоєння хореографічного матеріалу саме студентами молодших курсів. При поясненні педагогом нового матеріалу та виконанні здобувачами самостійної роботи виникали певні труднощі, зумовлені як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами, виявленню яких присвячено названу статтю.

До несуттєвих проблем із якими зіткнулися здобувачі-хореографи відносно й відсутністю в телефоні функції одночасного програвання музики та відеозапису. Для відеозапису танцювальних фрагментів використовується, як правило, телефон. Для відтворення музики необхідно було знайти інший записуючий пристрій – телефон, планшет, ноутбук, що в деяких випадках проблематично.

Однією з причин помилок можна вважати труднощі розуміння здобувачів теоретичного опису методики виконання рухів. Рух – це безперервна зміна положень тіла, гармонійної, координованої роботи всіх його частин. Методика виконання руху є опис динаміки положення кожної частини тіла, що виконується на кожну частку музичного такту: траєкторія руху руки або ноги, їх початкове і кінцеве положення, положення і переміщення корпусу, голови в кожний момент руху. При цьому опис частин рук та ніг деталізується: верх ноги – від стегна до коліна, низ ноги – від коліна до стопи, підйом, п'ята, пальці, напівпальці. Те саме щодо рук: кисть, лікоть, угруповання пальців тощо. Багато нюансів у положенні голови: нахил, кут повороту, напрямок погляду. Деколи неможливо підібрати потрібні слова для точного опису траєкторії руху рук, ніг, положень корпусу, характеру виконання танцювального елемента, настрою, манери, стилю.

Описати рух мовою, зрозумілою кожному, хто читає, досить складно, а розібрати рух по запису здобувачу, які не мають практичного досвіду, ще складніше. Читаючи текст, здобувач повинен по черзі надати своїм частинам тіла описане положення, потім, дотримуючись траєкторії та напряму, переводити

їх в інше, а потім у третє і так далі. При цьому часом важко візуально і практично уявити, що під описом мав на увазі автор. Як визначити висоту ноги, підняту на 350, 1000? І таких моментів у хореографії досить багато. Для розуміння описаного руху потрібні предметні знання та хореографічна практика, яких у здобувачів перших двох років навчання ще немає.

Тому, викладацький склад кафедри хореографії ХНПУ імені Г.С. Сковороди розробив практичні уроки за професійними дисциплінами («Теорія та методика викладання сучасного, класичного, бального, українського танцю», «Практикум з ансамблю», «Гімнастика» тощо). Розміщені на сайтах каналу YouTube, танцювальні відео ролики є навчальними, методичними розробками які доповнюють викладання професійних дисциплін.

Створювали труднощі для здійснення практичного виду навчання непридатні для «танцювання» побутові умови. Виконання танцювальних рухів у «повну ногу», з необхідною широтою, амплітудою та динамікою, вимагає певного простору – вільного майданчика розміром не менше 6-7 м². Окрім того, відсутність побутових умов збільшує недотримання техніки безпеки. Відсутній необхідний для здобувачів хореографів атрибут – опора (станок) та дзеркало, за яку має триматися танцівник під час виконання вправ екзерсису; спеціалізованої підлоги, яка необхідна для тренування усіх видів танцю (Мерлянова, 2021).

Розглянемо чинники, що зумовлюють успішний результат під час роботи над творчим практичним завданням. Найважливішою умовою для самостійного твору будь-якої хореографічної форми є наявність спеціальних знань. В ідеалі, до кінця періоду навчання здобувач повинен мати уявлення про формотворчі принципи танцю, про взаємозв'язок хореографічного тексту, музики та малюнка; знати прийоми розвитку та ускладнення базових рухів, закони драматургії та глядацького сприйняття, правила та прийоми використання перспективи та контрастної побудови. Здобувач повинен володіти мистецтвом ракурсу, розумітися на танцювальній лексиці різних народів, вміти пов'язувати розвиток хореографічних образів із розвитком музичної форми тощо.

Зауважимо, що ті здобувачі які вивчали спеціальні предмети протягом традиційної форми навчання і мали певний досвід хореографічної практики вирішували самостійні завдання більш успішно.

Висновки. Таким чином, розглянувши позитивні і негативні аспекти дистанційної освіти здобувачів кафедри хореографії Харківського національного університету, повинні зазначити, що така форма навчання є ефективною, однак тільки у змішаному форматі разом з традиційною освітою, у ряду з отриманням фахових практичних знань, умінь та навичок. Окрім того, хотілося також надати рекомендації щодо покращення якості навчального процесу в режимі онлайн: створення повного відео курсу навчальних уроків із докладним поясненням та практичним показом матеріалу для кожного року навчання відповідно до навчальної програми на платформі YouTube; уміння подавати матеріал цікаво, стимулюючи активність та самоосвіту здобувачів з використанням інформаційних технологій, пропонуємо використовувати дошки Padlet, Canva; постійний зв'язок, особливо із здобувачами молодших курсів, консультації та індивідуальна робота з викладачами та концертмейстерами кафедри.

Необхідно зауважити, що у даній роботі висвітлені далеко не всі питання з проблеми вивчення хореографічних дисциплін в умовах дистанційного навчання. Це дослідження потребує подальшого вивчення та визначення впливу дистанційної освіти на формування компетенцій здобувачів хореографічних спеціальностей.

Список використаних джерел

- Вишнівський, В. В., Гніденко, М. П., Гайдур, Г. І., Ільїн, О. О. (2014). *Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів*: навч. посіб. Київ: ДУТ.
- Гаврілова, Л. Г. (2017). Специфіка розроблення дистанційних курсів з музично-історичних дисциплін. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 58, 2, 26-37.
- Закон України «Про вищу освіту». (2017). Взято з <https://osvita.ua/legislation/law/2235/>
- Закон України «Про Національну програму інформатизації». (2022). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>
- Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 19.07.2022. Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>
- Мерлянова, О. А. (2021). Роль дистанційного навчання в системі підготовки хореографів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*, 1, 183-188.
- Пастухов, О. А. (2022). Хореографічна освіта онлайн: за і проти. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 4, 55-60.
- Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. Взято з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> REFERENCES
- Тараненко, Ю. П. (2020) Практика дистанційного навчання студентів-хореографів у ЗВО. В кн. Андрощук Л. М. (Ред.), *Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (с. 138-143). Умань: ВІЗАВІ.

References

- Havrilova, L. H. (2017). Spetsyfika rozroblennia dystantsiinykh kursiv z muzychno-istorychnykh dystsyplin [The specifics of the development of distance courses in music-historical disciplines]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia [Information technologies and teaching aids]*, 58, 2, 26-37 [in Ukrainian].
- Merlianova, O. A. (2021). Rol dystantsiinoho navchannia v systemi pidhotovky khoreohrafov [The role of distant learning in the system of choreographers' training]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskooho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu [Collection of scientific works of the Uman State Pedagogical University]*, 1, 183-188 [in Ukrainian].
- Pastukhov, O. A. (2022). Khoreohrafichna osvita onlain: za i proty [Online choreographic education: pros and cons]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv [National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald]*, 4, 55-60 [in Ukrainian].
- Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021–2031 roky [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2021–2031]*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> REFERENCES [in Ukrainian].
- Taranenko, Yu. P. (2020) Praktyka dystantsiinoho navchannia studentiv-khoreohrafov u ZVO [The practice of distance learning of choreographer students in higher educational institutions]. In L. M. Androshchuk (Ed.), *Estetychni zasady rozvytku pedahohichnoi maisternosti vykladachiv mystetskykh dystsyplin [Aesthetic principles of the development of pedagogical skills of art teachers]: materialy III Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (pp. 138-143)*. Uman: VIZAVI [in Ukrainian].
- Vyshnivskiy, V. V., Hnidenko, M. P., Haidur, H. I., & Ilin, O. O. (2014). *Orhanizatsiia dystantsiinoho navchannia. Stvorennia elektronnykh navchalnykh kursiv ta elektronnykh testiv [Organization of distance learning. Creation of electronic training courses and electronic tests]: navch. posib*. Kyiv: DUT [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine “On Higher Education”]*. (2017). Retrieved from <https://osvita.ua/legislation/law/2235/> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy «Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii» [Law of Ukraine “On the National Information Program”]*. (2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy «Pro orhanizatsiiu trudovykh vidnosyn v umovakh voiennoho stanu» [Law of Ukraine “On the Organisation of Labour Relations under Martial Law”]*. (2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> [in Ukrainian].

YEFIMOVA O, BARABASH O, PODKOPAI Y, SYDORENKO V.

H.S. Skovoroda National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

PROBLEMS OF STUDYING CHOREOGRAPHIC DISCIPLINES IN THE CONDITIONS OF DISTANCE EDUCATION

The article analyzes the process of distance learning of graduates of the Department of Choreography of Kharkiv National Pedagogical University named after H.S. Factors affecting the formation of professional abilities of students with traditional and distance forms of education are considered. Introduction of distant education in Ukraine has been stipulated by objective demands of modern Society. Cause-and-effect relationships between teaching methods and the formation of pedagogical competences of choreographers-apprentices have been established. On the basis of the studied facts, conclusions were drawn and recommendations were made regarding the improvement of the quality of the educational process of students of choreographic specialties during distance learning. Having considered the positive and negative aspects of distance education of students of the Department of Choreography of the Kharkiv National University, it should be noted that this form of education is effective, but only in a mixed format together with traditional education, along with the acquisition of professional practical knowledge, skills and abilities. There must be specially equipped rooms, but, unfortunately, most of the students do not have any. Moreover, there is a lack of motivation, self-discipline, and a lack of system as for gained knowledge. It is proved that the effectiveness of the distance format of professional training of future teachers of choreography during martial law depends on the level of students' motivation for learning and their self-organization. Self-organization ensures the student's ability to plan and carry out their own learning activities in accordance with the priorities of professional training. It is motivation that is the driving force behind the student's acquisition of the necessary professional knowledge and professional skills.

It should be noted that this work does not cover all the issues related to the study of choreographic disciplines in the conditions of distance learning. This study requires further study and determination of the impact of distance education on the formation of competencies of students of choreographic specialties.

Key words: *choreography, dance, choreographic specialty, distance learning, professional competencies.*

Стаття надійшла до редакції 25.09.2023 р.